

KIBRIS ŞİMDİ NE OLACAK?

Kıbrıs konusunda şimdi herkesin aklına takılan “bundan sonra Kıbrıs ne olacak?” sorusudur. İş basında olmayan, ilk elden bilgilere sahip bulunmayan bir kimse için bu soruya somut, kesin veya kesine yakın bir cevap verebilme imkanı yoktur. Biz daha ziyade, “ne olacağını” değil de “ne olmayacağını” ve “ne olması gerektiğini” söyleyebiliriz ancak. Hükümetin bu günkü tutumu ile varılacak çözümün sonu, ayrıntılı şekli her ne olursa olsun, bu, Türkiye’nin ve Kıbrıs’taki Türk cemaatinin güvenliği, çıkarları bakımından gerçekleştirilebilmesi mümkün en olumlu çözüm yolu olmayacaktır.

Neden mi? Çünkü bunca ters tecrübeden sonra da Türk Hükümeti Kıbrıs meselesini NATO çerçevesi içinde ve Amerikanın öncülüğünde bir çözüme kavuşturma politikasından vazgeçmemiştir hâlâ... NATO ve Amerika ise Kıbrıs’ın, İngiltere’nin deniz aşırı en büyük üssü olmakta devam edebilmesi, ayrıca NATO içine alınıp Ada’da NATO Üslerinin de kurulabilmesi için bağımsız Kıbrıs’tan yana değil, Enosis’ten yanadır. Simdi, kısa vadede, Yunanistan ile Türkiye arasında bir savaş önlemektir amaçları. Bu sağlanıp da nihai çözümün şekli üzerinde durulmaya geçilince şu veya bu şekilde bir Enosis’ten yana oldukları açıkça ortaya çıkacaktır. Nitekim daha önce de çıkmıştır, mâhut Acheson plânında olduğu gibi.

Şartları Bilelim...

Türkiye’nin ve Türk cemaatinin çıkarı nerededir? Önce, her şekliyle, şu veya bu ölçüde örtülü ve sarıh olsun Enosis’i kesinlikle reddetmektedir. Enosis’e sadece şeklen, dil ucuyla değil de içtenlikle, gerçekten “Hayır!” diyeceksek, “Evet!” diyebileceğimiz, ondan da öte azimle savunmamız gereken çözüm şekli nedir?

Bu soruyu cevaplarırken iki kıstası göz önünde tutmak gerekir: Çözümün somut şekli (1) Türkiye’nin ve Türk cemaatinin güvenliğine yüzde yüz uygun; (2) Dünyanın bugünkü politik şartları, devletlerarası kuvvet ilişkileri muvacehesinde uygulanabilir, gerçekçi ve geçerli olmalıdır. Kendimizce uygun gördüğümüz veya arzuladığımız her çözüm şeklini, karşımızdakilere ve üçüncü taraf devletlere, dünya kamuoyuna kabul ettirebilmemiz mümkün değildir.

Kıbrıs’ın Türkiye’nin güvenliği bakımından stratejik önemi büyüktür. Vaktiyle de bize, yani Osmanlı İmparatorluğuna aitti ada. Ama bu gerekçe ile Kıbrıs’ın Türkiye’ye verilmesi tezi ciddiyetle savunulamaz: çünkü yukarıda belirttiğimiz ikinci kıstasa uygun düşmez. Böyle bir çözüm şeklini kabul ettirmeye imkân yoktur.

Ada’nın gerçek bir taksimi ve iki taraflı ilhak tezi de aynı sebeple geçerli değildir, kabul ettirebilme kabiliyeti yoktur. Nitekim geçmişte bu tez defalarca öne sürülmüş, bu yönde teşebbüslere geçilmiş, fakat hiçbir başarı sağlanamamıştır. Kıbrıs sorunu gittikçe Türkiye’nin ve Türk Cemaatinin aleyhine bir durum olarak bugünkü acıklı noktaya gelmiştir.

Bu şartlar altında savunulabilecek, savunulması gerekli tez nedir? Kıbrıslı Türklerin güvenliğini, cemaat olarak hak ve çıkarlarını sağlayacak bağımsız bir Kıbrıs devleti şeklindedir ve bu bağımsız Kıbrıs devleti toprakları üzerinde hiç bir yabancı devletin üslenmemesi, bu yoldan Türkiye'yi ve bütün Doğu Akdeniz bölgesini askeri kontrolü altında tutar, tehdit eder duruma gelmemesidir.

Yunanistan -rejimi ister çok partili demokrasi olsun, ister cunta olsun- daima Enosis peşindedir. Makarios'un da, son amacı Enosis'tir. Ama bugünkü durumda Makarios, dünya kamuoyu karşısında ve Birleşmiş Milletlerde Kıbrıs'ın bağımsızlığını savunmaktadır ve savunacaktır. Bağımsız bir devlet olma niteliğini öne sürerek Londra ve Zürih anlaşmalarına, Türkiye'nin müdahale hakkına ve Kıbrıs'ta Türk askeri birliğinin bulunmasına karşı çıkmaktadır. Birleşmiş Milletlere arkasını dayayarak ve o teşkilât kanalıyla adı geçen antlaşmaları hükümsüz ilan veya o anlama gelen kararlar çıkartmak çabasıdadır. Aralık 1965 de Birleşmiş Milletlerden çıkarılmayı becerdiği kararla bu yönde ilk başarı adımını da atmış bulunmaktadır.

Makarios'un Oyunu

Makarios'un düşündüğü ve Enosis'e gidecek yolun ilk merhalesi olarak gerçekleştirmeye çalıştığı "Bağımsız Kıbrıs", Türkiye'nin benimseyeceği ve savunacağı bağımsız Kıbrıs tezi değildir. Çünkü Makarios'un amacı adı geçen andlaşmaların hükümsüz olduğunu kabul ettirmek, böylece Türkiye'nin müdahale hakkını ortadan kaldırmak, Türk askeri birliğinin adadan geri alınmasını sağlamak, sonra da kendi işine geldiği zaman bağımsız devlet olarak bir plebisit'le Adanın Yunanistan'a ilhakını gerçekleştirmektir. Kabul etmek gerekir ki bugün dünyada ve Birleşmiş Milletlerde Makarios'un isteklerine müsait bir ortam vardır. Türkiye, Kıbrıs'ın bağımsızlığını savunmakta esasen çok zaman kaybetmiş bulunmaktadır; daha da gecikmeden derhal yukarıda belirttiğimiz şartlara cevap veren bir bağımsız Kıbrıs devleti tayini açık ve seçik şekilde ortaya koyup bunu azimle, kuvvetle savunmalı. Kıbrıs'ın bağımsızlığını savunma konusu Makarios'un elinden alınmalıdır.

Türkiye'nin Bugün Yapması Gerekenler Şunlardır:

1. Hareket noktası olarak, Londra ve Zürih andlaşmalarının hukuken yürürlükte olduğu hususunda karar ve bunu bütün ilgililere ve üçüncü taraf devletlere kabul ettirmektir. Andlaşmaların tek tarafı olarak ortadan kaldırılamayacağı bir devletler hukuku kuralıdır. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı da bu andlaşmaları hükümsüz ilan etmek veya hükümsüzmüş gibi karar almak yetkisine sahip değildir. Kaldı ki bu andlaşmalar Birleşmiş Milletler nezdinde resmen tescil edilmiş bulunmaktadır.

2. Andlaşmalar, büyük bir kısmıyla fiilen uygulanır olmaktan çıkmış, bu andlaşmaların doğurduğu iki cemaat esasına dayanan devlet düzeni çökmüş olduğundan, durumun yeniden gözden geçirilmesi ve müştereken yeni bir anlaşmaya varılması için ilgili taraflar müzakere masasına çağırılmalıdır. İlgili taraflar, Kıbrıslı Türk ve Rum Cemaatleriyle Türkiye ve Yunanistandır; bir de Birleşmiş Milletler temsilcisi müzakerelere katılabilir. İngiliz üsleri meselesi daha sonra, yukarıda sözünü ettiğimiz taraflar bir anlaşmaya vardıldıktan sonra İngilizlerle ele alınabilir.

Burada sırası gelmişken şuna da işaret edelim ki Kıbrıs Rum Hükümeti, Bağımsız

Kıbrıs devletini temsil etmek yetkisini kaybetmiştir, çünkü bu devlete vücut veren andlaşmaları tek taraflı olarak reddetmiştir; bu andlaşmalar ve Kıbrıs Anayasası'na dayanan iki cemaat esası üzerinden meydana getirilmiş Kıbrıs devlet mekanizması ortadan kalkmıştır. Makarios hükümeti olsa olsa, ancak Rum cemaatini temsilen müzakerelere katılabilir. Bağımsız Kıbrıs devletini değil.

3. İlgili taraflar arasındaki müzakereler sonuçlanıp bir anlaşmaya varılıncaya kadar adı geçen anlaşmalar hukuken yürürlükte olacağından, Türk Askeri Birliği Kıbrıs'ta kalmalı ve bu sırada Türk Askeri Birliğine veya Türk cemaatine yapılacak saldırıların Türkiye'nin askeri müdahalesine yol açacağı ve böyle bir saldırının Yunanistan ile bir savaş sebebi sayılacağı peşinen ve kesinlikle ilân edilmelidir; bu kararımızı gerektiğinde uygulayabilmek için de bütün askeri tedbirler alınmalı, hazırlıklar tamamlanmalıdır.

4. Savunulacak Türk tezi milletlerarası garanti altında bağımsız, tarafsız, üs ve silah ve askerlerden arınmış federatif bir Kıbrıs devleti olmalıdır.

Böyle bir çözüm şeklinde Kıbrıs, herhangi bir yabancı devletin elinde Türkiye'nin ve bütün Doğu Akdeniz bölgesinin güvenliği ve barışını, dolayısıyla dünya barışını tehdit eden bir araç olmaktan çıkacaktır.

Türkiye'nin güvenliği ile birlikte Türk cemaatinin de güvenliği sağlanacak, Türk cemaati federatif düzende kendi hak ve çıkarlarını gözetmek, kendi işini yönetmek imkânına kavuşacaktır.

Yeni Bir Küba mı?

Böyle bir çözüm şekli, yazımızın başında belirttiğimiz her iki kıstasa da uygundur. Hem Türkiye ve Kıbrıs Türk cemaatinin güvenliğinin ve Kıbrıslı Türklerin hak ve çıkarlarının sağlanması şartına uygundur, hem de milletlerarası politik alanında savunulabilir, kabul ettirilebilir makul, gerçekçi ve geçerli bir tezdur. Birleşmiş Milletlerde alınan kararları sayılarının çokluğu ile etkileyen Üçüncü Dünya Devletleri bu tezi destekler. Sosyalist Blok devletleri de keza. Batılı devletlerden çoğunun da böyle bir teze karşı geçerli bir itirazı olamaz. Hattâ milletlerarası garanti altında tarafsızlaştırılmış ve silâhsızlaştırılmış bağımsız Kıbrıs tezine karşı Amerika ve İngiltere de açıktan açığa cephe alamazlar, hukukî itirazlarda bulunamazlar, zor durumda kalırlar; çünkü bunların el altından ileri sürdükleri "Adada solcular güçlü durumda olduklarından, bağımsız Kıbrıs Sovyetler Birliğinin nüfuzu altına giriyor. Kıbrıs, Akdenizin Küba'sı olur" iddiası da tüm çöker. Hele bu devletlerin halkoyu, bu nite-likte bir bağımsız Kıbrıs tezini haydi haydi benimser.

Sadece ABD ile Olmaz

Ne var ki bu işleri başarabilmek için, Türk Hükümetinin Kıbrıs meselesini NATO'nun ve Amerika'nın etki alanı dışına çıkarması, bütün dünya kamuoyu önünde ve Birleşmiş Milletlerde görüşünü, isteklerini ve Kıbrıs meselesine çözüm şeklini açık ve kesin anlatması, taraftar kazanması, ve bu yoldan yukarıda saydığımız ilgili tarafları müzakere masasına oturtmayı sağlaması, öbür yandan da bu arada Makarios ile Yunanistan'ın oyun etmeye kalktıkları takdirde haklarını silâhla savunmaya tam hazırlıklı bulunması gereklidir.

Hükümetin hâlâ Amerika'ya bel bağlamaya devam ettiği, “Dört prensibim var, bunlara göre 17 çözüm şekli mümkündür” sözde gerekçesiyle açık ve kesin bir tez ortaya atmaktan çekindiği, vaktiyle Acheson Plânı müzakerelerinde ve geçen yıl Yunanistan ile yapılan ikili görüşmeler sonrasında olduğu gibi zevahiri kurtarmaktan öteye geçmeyen, aslında şartlı, çok küçük tavizli Enosis demek olan çözüm şekillerine meyil göstermekten kurtulamadığı müddetçe, Kıbrıs sorunu Türkiye'nin ve Kıbrıs Türklerinin güvenlik, çıkar ve hakları açısından en olumlu çözüme kavuşturulamayacaktır.

Türkiye'ye Türk halkoyu önünde zevahiri kurtarabilmesi için bir takım tavizler verilecek, ama davayı aslında Makarios, dolayısıyla Yunanistan kazanacaktır. Böylece de Amerika'nın isteği yerine gelmiş olacaktır.

Milliyet, 8 Aralık 1967